

Колесник О. С.,

доктор філологічних наук, професор

Чернігівського національного педагогічного університету імені Тараса Шевченка

У ПОШУКАХ ДУШІ ТА ДУХУ: ЛІНГВОСЕМІОТИЧНИЙ НАРИС

Анотація. Лінгвосеміотичні та лінгвокультурні властивості вербалізації концептів ДУХ і ДУША у мовних картинах світу європейських етносів аналізуються в контексті теорії міфологічно орієнтованого семіозису.

Ключові слова: код, знак, семіозис, семіосфера, система.

Сучасні мовознавчі розвідки демонструють намагання осмислити коло фундаментальних питань, розв'язання котрих у перспективі дозволить подолати численні виклики, з якими зіткнулось людство на зламі тисячоліть. Розвідки останніх років у галузях лінгвокультурології [15], лінгвосинергетики [3], когнітивістики та лінгвосеміотики [1; 8; 10] дозволяють нам вести мову про становлення нової наукової парадигми, в межах якої ми обстоюємо теорію міфологічно орієнтованого семіозису [10: 21-106]. Зазначена теорія пропонує інтегративний системно-логічний підхід до феноменів, що належать до царини ірраціонального, проявляються у вербально-кодівих іпостасях та впливають на зміни в емпірично досяжній «первинній» реальності. У контексті розвитку цієї теорії актуальним є дослідження мовної реалізації концептів ДУХ і ДУША.

Розгляд зазначених феноменів у системно-логічному ракурсі спирається на універсальні закономірності взаємодії систем, описані в універсальних законах полярності (боротьби та єдності протилежностей, міфологічний принцип «як згори так і знизу»), єдності причин та наслідків (міфологічний принцип «partiципації»), альтернативності розвитку (атракції), подібності (фрактальності, у лінгвістиці – закон аналогії) тощо [9: 11-38].

Виходячи з платонівського розуміння троїстої сутності речей (світу, людини в тому числі), ми ведемо мову про поєднання трьох планів буття, з якими пов'язана ЛЮДИНА. Власне індивід як білковий організм з комплексом специфічних властивостей, зумовлених особливостями організації матерії, розглядається як підсистема (див. рис. 1).

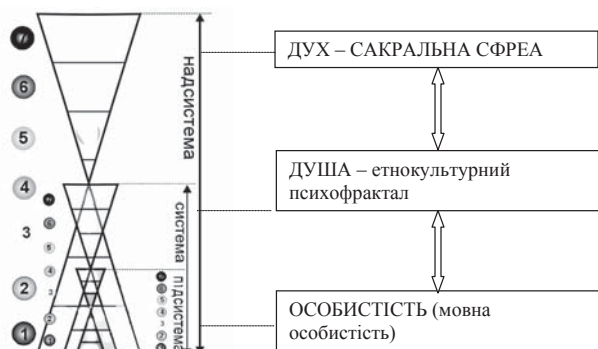

Рис. 1. Ієрархія планів буття людини

З огляду на базові типи свідомості (точкове, лінійне, площинне), ОСОБИСТІТЬ охоплює психофізіологічний (1), емоційний (2), ментальний (3) і частково – соціальний (4) рівні системної організації людини. Енерго-інформаційне поле, яке генерує людина в ході протікання електрохімічних реакцій, що забезпечують її життєдіяльність та ментальну роботу й емоційні появи, що, у свою чергу, здатні резонувати з полями інших людей і породжувати «колективну свідомість», ми схильні співвідносити з ДУШЕЮ, що для людини є системою-регулятором. Саме феномени системного рівня утворюють так званий психофрактал [4], що є матеріальним носієм етноспецифічного фрагменту семіосфери [13]. ДУША є своєрідним проявом «надсвідомості», а саме – свідомості «об'ємної» та «тороїдальної», що характеризують соціальний (4) та колективно-творчий (5) рівні системної організації людини. Нарешті, ЛЮДИНА включається до енерго-інформаційних взаємодій планетарного (і вище) масштабу (сферу ДУХУ). Сфера впливу часток матерії з високими та надвисокими енергіями а також явищ з хвильовою природою зумовлює загальні напрямки глобальних зрушень на Землі. Тому вона визнається надсистемою-регулятором для людської цивілізації. З огляду на непізнаність і надсистемний характер, у міфологічній традиції сфера ДУХУ зазвичай співвідноситься з САКРАЛЬНОЮ СФЕРОЮ. Відповідно, взаємодії з ДУХОМ можливі для людини з «тороїдально-польовим» та «логоїстично-потоким» типами свідомості, яким відповідають міжколективний (6) та планетарний (7) рівні системної організації людини. Принагідно зауважимо, що популярна орієнтація на розгляд людини виключно як «мовної особистості» є безперспективною з точки зору розуміння її справжньої сутності, оскільки вона обмежує власне об'єкт та комплекси його властивостей виключно трьома нижчими («анімілістичними»), якщо вдатись до метафори Сфінкса) рівнями, висвітлюють людину як замкнену авто-орієнтовану систему. Такий підхід не відповідає «духу епохи» і вимагає уточнення.

Загалом, епоха трансформацій, що характеризується геокліматичними зрушеннями та екологічними катастрофами, глобалізацією культур та новим виміром економічних, політичних та військових конфліктів, позначена як зрушеннями у свідомості людини (поступовий перехід від споживацького техногенного світогляду до причинно-системного, екоцентричного, або ж, принаймні, усвідомлення необхідності такого переходу) так і генезою нових (відродженням універсальних природо-орієнтованих) моделей міжсистемних відносин. У цьому контексті мовна і мовленнєва діяльність людини та людських колективів, а також способи категоризації та концептуалізації світу зазнають фундаментальних змін. Ці зміни відбува-

ються у балансі між раціоналістичними й ірраціональними когнітивними процедурами, у виборі базових операторів у концептуалізації та вербалізації світу й моделюванні альтернативних світів У широкому сенсі, відбувається переорієнтація ціннісно забарвленого вектору поступу систем та визначення перспектив розвитку систем та між-системних угруповань (відповідно – 6-й та 7-й рівні їхньої організації) [9].

Сучасні нам багаторівневі трансформації, які охоплюють усі плани буття, є проявом дії універсальних законів природи (в тому числі людських колективів, організованих на природо-відповідних засадах, що перетворює їх на відкриті системи, здатні до самопідтримки і сталого розвитку). Зв'язок людини з планами буття над-системного характеру (з сакральною сферою, або з Логосом чи Духом) є передумовою поступу систем різного рівня та етіології.

Окреслимо основні ознаки ДУХУ як концепта-міфологеми мега-рівня на основі етимологічних паралелей його імен. Так, у слов'янських мовах укр. *дух*, рос. *дух*, ст.-слав. *доухъ*, болг. *дух(ъм)*, сербохорв. *дух*, словен. *düh*, чes. *duch*, пол., в.-луж., н.-луж. *duch* < і.е. **dhous-*, *dheus-* «дути, дихати»- спорідн. з лит. *dausos* «повітря» і лит. *dvasos* «повітря», *dvasia* «дух, привид», грец. *θεός* «бог», гот. *dius*, д.-в.-н. *tior*, д.а. *deor* «звір» [18: (I) 556; 32: (II) 231] (як символічний тотемний або сакрально-божественний зв'язок). Пор. кельт. *deo* «подих», ірл. *deo* [29: 15], а також номінації БОГА у романських мовах: фр. *dieu*, іт. *dio*, ісп. *Dios*, тобто, ДУХ як «бог» є контейнером причин явищ і процесів (план надсистеми).

У свою чергу, типологічно імена концепту ДУХ співвідносяться з лат. *spiritus* «дух», пов'язане з *spiro* «подих» – фр. *esprit*, іт. *spirito*, ісп. *espíritu*, а також гел. *spiorad*, ірл., д. ірл. *spiurt*, *spirut*, а. *spirit.*, вал. *ysbryd*, корн. *speris*, бретон. *speret* [29: 339]. Наведені етимології дозволяють співвіднести ДУХ зі стихією ПОВІТРЯ, що є міфо-поетичним втіленням енергії взаємодії (основні ознаки: динаміка, рухливість, синергетичність), пор. біблійно-міфологічне представлення ДУХУ як початкової пограми, що реалізувалась при створенні світу: ... *et spiritus Dei ferebatur super aquas* «...і Дух Божий ширяв над водою» [37: (Gen) 2] (у свою чергу, ВОДА – це енергія здобутків, попередній досвід системи, на основі якого відбувається творення світу [11]).

Відповідні імена концепту в германських мовах проявляють такі ознаки: протогерм. *gaista-z; *gaistian- «привид, дух» > д.а. *gāst*, *gæst* «примара, привид, ворог, потвора»; *gæstan* «лякати», а. *ghost*; *aghost*, *ghastly*, д. фриз. *gāst*, д. сакс. *gēst*, с. нід. *gheest*, нід. *geest*, с.н.н. *gēst*, д.в.н., с.в.н. *geist*, н. *Geist* [12: 201], що типологічно також відповідають лат. *spiritus*. Германські номінації акцентують ознаку «надзвичайний, з іншого простору» (а тому і «невідомий, страшний») – тобто надсистемний (божественний, непізнаний), пор. *Dämonen Geister schwarze Feen* «демони-привиди, темні феї» [30: МНВ].

Отже, ДУХ є імперативною умовою існування людини як живого ества (повітря, дихання), а також як «фрактальної копії» божественної матриці (створеної «за образом та подібністю» БОГА). Існування ЛЮДИНИ як природо-відповідного суб'єкта в мережі Життя, задіяного в енерго-інформаційні взаємодії та творчо-пе-

ретворювальну діяльність, можливе виключно за умови дотримання відносин, окреслених в універсальній тріаді «під-система :: система :: надсистема», що реалізується як «особистість :: душа :: дух». Людина як відкрита динамічна система, здатна до самопідтримки та сталого розвитку пов'язана з «інформаційною базою даних» (сакральною сферою), а без цього зв'язку не є насправді живою, пор.: *Ask ok Emblu // örlöglausa. // Önd þau né áttu, // ... önd gaf Óðinn, // óð gaf Hænir* «[знайшли] Аска та Емблу, вони не дихали. Не було в них духу ... Один дав подих, а Хьонір – дух» [36:18], *Let loose the knot that binds // The spirit and flesh, let it fall* [28: Oath].

Наступні приклади демонструють вербальну іпостась концептуальної моделі ЛЮДИНА – КОНТЕЙНЕР: володар-ватажок «сприймає» ситуативно необхідну програму і досягає позитивного розвитку сценарію: *напльнився ратнаго духа* [18: 28], *feorh æpelinges flæsce bewunden*. «Дух воїна пелеплетений із плоттю» [21: 2425]. Природа вмісту такого «контейнера» є надзвичайною, що також зближує ЛЮДИНУ і БОЖЕСТВО: *His bones may be broken // But the spirit can't die* [28: ED], *The mystic soul and lion's heart // Brought by the talisman* [28: BW]. Зазначимо, що аналізовані тексти відносяться до різних історичних епох і жанрів, оскільки параметр ЧАСУ в контексті здійснюваного підходу розглядається як релятивний показник динамічності систем, а не лінійної послідовності явищ; в момент проведеного дослідження всі тексти одночасно наявні у семіосфері людства.

У текстових конструктах номінації ДУХУ постають дескрипторами станів речей у світі й віддзеркалюють їхню ірраціональну складову, що охоплює емоційні та логічні оцінки, передчуття, інтуїтивні судження: *Christmas spirit was definitely thin on the ground in the Gryffindor common room* [31: 82]; власне психо-ментальних станів індивіда: *him wæs geomor sefa // murnende mod* «тяжким був їхній дух, скорботний настрій» [21: 50]; «*Even Bel Tine might not do much for people's spirits after that.*» [27: 19], *Although I sounded confident, my spirits sank as the large candle came floating to the work table in response to Garkin's summons.* [20: 3], а також характеризує людину як власне «духовну» як «мудру», тобто, здатну до багатомірної ментальної, творчої та практичної діяльності, зумовленої комплексами універсальних цінностей: *Нечасто зустрінеш аристократа духу, подібного до вас...* [5: 122]; *gehwylc hiora his ferhþe treowde* «усі вірили в його дух» [21: 1167]; *swiðmod* «міцний духом» [21:1625], *þurh sidne sefan snyttru bryttað* «від неосяжного духу йде [частина] мудрості [21: 1727] (в останньому випадку номінація християнізованої версії БОЖЕСТВА віддзеркалює фрактальну наступність властивостей індивіда як масштабованої копії фрагмента САКРАЛЬНОЇ СФЕРИ).

При цьому входження програми надсистеми до інформаційного контуру індивіда викликає зрушення й трансформації, котрі спричиняють певний дисбаланс і дискомфорт, оскільки, гіпотетично, така програма є відмінною / контрарно орієнтованою відносно звичних «системних налаштувань» людини пор: *das Sonnenlicht den Geist verwirrt* «сонячне світло бентежить дух» [30: DRG], *vom Feuer das den Geist verbrennt* «від вогню, що палить дух» [30:FF].

Типовим є позначення у мовних картинах світу різних періодів МІФІЧНОЇ ІСТОТИ, біовітальні властивості ко-

трої не є матеріальними у сенсі емпіричної досяжності, у тому числі БОГА / БОЖЕСТВА: *and he called unto himself many spirits both greater and less, and they came down into the fields of Arda* [25: 11], *The Great among these spirits the Elves name the Valar, the Powers of Arda, and Men have often called them gods* [25:14]. Втім, номінація референта часто набуває негативних конотацій: *da se ellengæst earfodlice* «зздрісний злий дух» [21:87], *wergan gastes* «проклятий дух» [21:134], *gæsta gifrost* жадібний дух (монстр) [21:1124], *dyrnra gasta* «зрадливі духи» [21:1357], *итукар вирішив зодягнути своє житло у всілякі магичні орібнички, щоб відганяти, або, навпаки, заманювати в нього перелітних духів* [2:239], *Ворожбит, знахар, заклинач духів, що зазирає у майбутнє* [5:68]. Можливе використання при номінації БОЖЕСТВА як виду МІФІЧНОЇ ІСТОТИ: *Great Spirit, thunder birds fly, we are wild and free // To fight and die by the open sky, Spirit Horse ride for me* [28: SH] та при персоніфікації неживого об'єкта в контексті певних субкультур: *Spirit of the wheel* [28: WF].

У свою чергу, вербалізації концепту ДУША зумовлені уявленнями про неї, відзеркаленими у таких властивостях мовних знаків: д.а. *sawol* < «духовна й емоційна частина людини, одушевлене існування, життя, жива істота» < пр. герм. *saiwalo; нор. д. сакс. *seola*, д. півн. *sala*, д. фриз. *sele*, с. нід. *siele*, нід. *ziel*, д.в.н. *seula*, н. *Seele*, гот. *saiwala*) [24].

Традиційним є співвіднесення номінацій ДУШІ та МОРЯ (пор. уявлення германців про Ніфльхейм – «мокре потойбіччя», куди потрапляють душі померлих, універсальні уявлення про водний рубіж між світом живих і світом померлих тощо. Звідси – подібність назв ДУШІ і МОРЯ: а. *sea*, д. а.*sæ*, н. *See*, д.в.н. *se(o)*, нід. *zee*, д.сакс., д.фриз. *se*, шв. *sjö*, д.ісл. *sjör*, гот. *saiws* < **saiw-i/a* «море, озеро») [12:437], пор. алюзію до ПОТОЙБІЧЧЯ як водної стихії, містилища душ: *From the floor of the ocean // The ship of the lost souls rise.* [28: DA]; та *I have no fear of man or beast // Born inside the soul of the world* [28: PS] – та номінацію ПОТОЙБІЧЧЯ як підземного світу або реальності іншої мірності.

В.В. Левицький наголошує на близькості *saiwalo з слов.*сила (укр. сила.) [12:438]. Розглядаючи декілька іпостасей СИЛИ в контексті міфологічно орієнтованого семіозису, пропонуємо співвіднести досліджуваний феномен не лише зі стихією ВОДИ (один з носіїв СИЛИ) [11]. Враховуючи фрактальну специфіку відношень у триаді «підсистема-система-надсистема», ДУШУ ми розглядаємо як масштабовану проекцію ДУХУ, а саме як енерго-інформаційний квант, що становить внутрішню сутність ЛЮДИНИ – відома всім «божа іскра», тобто, концентрація основних видів енергій, породжуваних і реалізованих при взаємодії систем різного масштабу та природи. За аналогією до мовного знаку і його значення, у той час як білкове тіло є матеріальним «знаконосієм», ДУША є ідеальним «значенням». Властивість ДУШІ як «концентрація» різних енергій віддзеркалюється в полісемантизмі основ, пор.: тох. а. *sul* «гора», д.в.н. *seo* «море», і.е. **su-*«вогонь» (при д. інд. *sura* «божество» [14: 465]). Розгляд ДУШІ як енерго-інформаційного кванту узгоджується зі згаданою В.В. Левицьким інтерпретацією походження номінації від **saiw-* / гр. *aiolos* «швидкий, стрімкий» [12: 438], тобто «динамічний потік / переплетення різних видів енергій».

Відсутність динаміки ДУШІ свідчить про своєрідний стан спокою – або на відсутність розвитку системи, або на сон: *Schlafe nur seelenruhig ein!* [33: Pr].

Звернемо увагу на типологічні відповідники номінацій ДУШІ. Так, а. *animus* < лат. *animus* «душа, сила розуму, свідомість, бажання» також співвідноситься з певною енергією, уособлюванню стихією ПОВІТРЯ < і.е. **ane-* «дути, дихати», пор. гр. *anemos* «вітер», санскр. *aniti* «дихає», д.ірл. *anal*, вал. *anadl* «дихання», д.ірл. *animm* «душа», гот. *uzanan* «видихати», д.ісл. *anda* «дихати», да. *edian* «дихати», слов. *vonja* «запах, подих», арм. *anjn* «душа». Подібні номінації вказують на розуміння душі як обов'язкового екзистенційного складника ЛЮДИНИ. Без ДУШІ вона не є живою, оскільки без неї людина відірвана від САКРАЛЬНОЇ СФЕРИ (сфери ДУХУ), її втрата дорівнює сценарію СМЕРТІ: *єдинь же изрони жемчужну душу из храбра тѣла* [18: 60], *на тоуѣ животъ кладутъ, вѣють душу отъ тѣла* [18: 64]; втрачені душі заповнюють ПОТОЙБІЧЧЯ (реальність з відмінними від звичних релятивними параметрами буття): *He was met at the gate of Hades // By the Guardian of the Lost Souls* [28: DA], *Into Hades my soul descend* [28: Ach], *Into the fire with your soul!* [28: RD]. У цьому контексті згадаємо про стереотипне уявлення стосовно можливості «продажу» ДУШІ, що також дорівнює СМЕРТІ: *Just one more night and the devil's got my soul* [34], або *as I walk into the // Void for eternity I give to him my soul* [28: BD]. Відповідно, суб'єкт що «купує душі» відомий як *gastbona* «вбивця духу / душі», диявол [21: 178]. Системно-логічна інтерпретація такого метафоричного конструкту дозволяє вести мову про невірний вибір системою вектору розвитку (цінностей), що призводить до поглинання ДУШІ замкненою авто-орієнтованою системою-егрегатором, позбавленою ціннісних орієнтирів (метафорично, «бездушною»), що потребує енергетичної «підпитки», втім, не здійснює енергообміну з іншими системами, а домінує над ними. Відповідний сценарій реалізується як ЕНЕРГЕТИЧНА ВТРАТА: *Mein Antlitz fahl, die Lippen rot // aus den Augen blickt der Tod, // alljene Seelen, die mein Opfer war'n. // Doch schier endlos ist die Gier, // sodass ich jede Macht verlier'*. [33: ZS].

Пор. також а. *psyche* < лат. *psyche* < гр. *psykhe* «душа, розум, дух, життя, подих» (персоніфікована як Психея (Psykhe), спорідн. з гр. *psykhein* «дути», «прохолода» < і.е. **bhes-* «дути, дихати» [24]. У цьому контексті зауважимо, що первинний зміст *psyche* є саме «специфічний вид життєвої енергії», а не «розум» або «вища нервова діяльність» як властивість матерії, що є предметом дослідження сучасної психології. Надсистемність ДУШІ відносно ОСОБИСТОСТІ проявляється в тому, що внутрішні процеси, що традиційно розуміються як ірраціональний «поклик душі» здатні впливати на вибір діяльності й способів її здійснення, а доволі часто – долати систему стереотипів, табу, установок тощо і виходити з-під контролю ОСОБИСТОСТІ, пор.: *Щось незнайоме, густе, темне здійнялося хвилину в його душі* [5: 105], *Він зіщулювся, намагаючись зрозуміти, чому так дивно й важко на душі.* [5: 155], *А в її душі шкрябалось щось, схоже на образу* [5:189], *злячуча порожнеча в душі, котру, здавалося, нічим не можна було заповнити – полишали його* [5:200].

Як невід'ємна частина людини ДУША у вербальній іпостасі виявляється метонімічним символом-дескрип-

тором (із властивостями оцінного кваліфікатора), що характеризує людину: *Мирошник, а по-сумісництву – відун і добра душа* [17: 40], – *А що мені до чужих дітей? Аби своїх п'ять душ прогудувати* [5: 140], *І жодна душа, уявляєш, жоден собака ніколи не смів йому суперечити* [5:189]. Відтінки кваліфікаторів проявляються залежно від контексту, онтологічних і функціональних параметрів позначуваних референтів: *Show me your warrior soul* [23: WS], *Heiður veitih gríðaból. // cant eneit trúv bechaból // a boenir unu chnaból.* «крапчастий, шипастий змії із сотнею душ, що мучать його своїми гріхами у складках плоті» [22: 38-40].

Загалом, ДУША розуміється як контейнер ціннісних орієнтирів, таких системних «налаштувань», що є природо- / системо-відповідними. Такі цінності визначають поведінку, характер інтерпретативної та мовленнєвої діяльності людини. Наприклад, *The minstrel fell but the foeman's chain could not bring his proud soul under* [25: 281]; *Die zweite Seele brennt in mir, // so glühend heiß, so schwarz. // Sie führt, wenn ich die Macht verlier', sie verbrennt mich* [30: ZS]. Зміст концепту ДУША можна екстраполювати на рівень етносу і вести мову про «душу нації», під якою ми розуміємо етноспецифічний психофрактал як масштабовану іпостась ноосфери людства, втілену засобами колективної свідомості / несвідомого (архетипного), пор. *No chains shall sully thee, the soul of love and bravery* [25: 281].

ДУША постає також своєрідним «енергетичним резонатором», що забезпечує ірраціональний зв'язок людини та світу (у сенсі її входження до енерго-інформаційних полів), людини та САКРАЛЬНОЇ СФЕРИ (ДУХУ): апелятив *Grant my soul your glory* [28: ED]. Наслідки такої взаємодії можуть бути амбівалентними, пор. вербалізацію «конфлікту програм»: *zwei Seelen unter meiner Brust* «дві душі у мене в грудях» [30: Zw], а також номінацію взаємодії ДУШІ та СТИХІЇ ВОГНЮ: *das Feuer wäscht die Seele rein* «вогонь очищує душу» [30: AA], *Hab ich die reine Seele // töte sie in Flammen* «чи в мене чиста душа? Вбий її у полум'я...» [30: Eif]; взаємодія ДУШІ та СТИХІЇ ВОДИ забезпечує передачу попередньо синтезованого досвіду: *Die Lanze muss im Fleisch ertrinken // Fisch und Mann zur Tiefe sinken // Wo die schwarze Seele wohnt // ist kein Licht am Horizont*, «спис має зануритись у плоть, риба й людина – у глибини, де мешкає темна душа – там нема світла на горизонті» [30: RR], а набутий досвід не обов'язково є позитивним. При цьому номінації концепту-міфологеми СПИС виявляються алюзивною відсилкою до прецедентного міфологічного тексту, в якому СПИС як фрактальна іпостась СВІТОВОЇ ВІСІ є каналом передачі досвіду / сакрального знання з надсистеми: *Veit ek, at ek hekk // vǫndgameiði á // nætr allar níu, // geiri undaðr // ok gefinn Óðni, sjalfr sjalfum mér, // á þeim meði er manngi veit // hvers af róttum renn* « Знаю, висів я у гілках ні вітрі дев'ять довгих ночей, проштиркнутий списом, присвячений Одіну, в жертву собі ж, на тому дереві, чие коріння сховане у невідомих надрах» [26: 138]. ДУША як надсистема відносно ОСОБИСТОСТІ пропонує комплекси глибинних мотивів, що дозволяють людині включитись до природо-відповідних видів діяльності та міжсистемних взаємодій, орієнтованих на створення мереж сталого розвитку.

Таким чином, аналіз мовного матеріалу дозволяє стверджувати, що ЛЮДИНА-мікрокосм як носій фрактальної іпостасі універсальної програми буття (боже-

ственний «образ і подібність») а також провідник певного спектру енергій (суб'єкт полевих структур і багатомірних просторів) нерозривно пов'язана з планами ДУХУ і ДУШІ. Людина, включена до ієрархічних відносин з планом ДУХУ та синергетичних відносин з іншими людьми (колективами, соціальними та етнічними групами як «спорідненими ДУШАМИ») набуває істинного сенсу власного буття і розкривається як творець (інтерпретатор, творець, модифікатор ділянок фізичної / віртуальної / ментальної реальності). Перспективною є розробка концептуальної багатовимірної моделі ЛЮДИНИ, що виходить за межі розуміння її як «мовної особистості».

Література:

1. Андрейчук Н.І. Семіотика лінгвокультурного простору Англії кінця XV – початку XVII століття: Монографія / Н.І. Андрейчук. – Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2011. – 280 с.
2. Андрухович Ю. Перверзія / Юрій Андрухович. – Львів: ВНТЛ – Класика, –2004. – 304 с.
3. Домброван Т.И. Язык в контексте синергетики : Монография / Т.И. Домброван. – Одесса : КП ОГТ, 2013. – 346 с.
4. Донченко Е. А. Фрактальная психология (Догульнянные основания индивидуальности и социетальной жизни). / Е. А. Донченко. – К. : Знання, 2005. – 323 с.
5. Дяченки Марина та Сергій. Брамник / Марина та Сергій Дяченки. – К. : Джерела М, 2005. – 288 с.
6. Етимологічний словник української мови : В 7 томах / Укл. Болдирев Р. В. та ін. – К. : Наукова думка. – 1982 – 2006. – Т. 1–5.
7. Караулов Ю. Н. Русский язык и языковая личность. – М.: Наука, 1987. – 263 с.
8. Колесник О. С. Мовні засоби творення міфологічної картини світу: лінгвокогнітивний аспект (на матеріалі давньоанглійського епосу та сучасних британських художніх творів жанру фентезі) : дис. ... канд. філол. наук : 10.02.04 / Олександр Сергійович Колесник. – Київ, 2003. – 300 с.
9. Колесник О.С. Міфологічний простір крізь призму мови та культури : Монографія / О. С. Колесник. – Чернігів : РВВ ЧНПУ імені Т.Г. Шевченка, 2011. – 312 с.
10. Колесник О.С. Лінгвосеміотика міфологічного простору: дис. ... докт. філол. наук : 10.02.15 / Олександр Сергійович Колесник; Київський національний університет імені Тараса Шевченка. – Київ, 2012. – 548 с.
11. Колесник О.С. Номінації стихій у дзеркалі міфологічного простору // Проблеми семантики, прагматики та когнітивної лінгвістики : 36. наук. праць / відп. ред. Н.М. Корбозерова. – Вип. 22. – К. : Логос. – 2013. – С. 84–91.
12. Левицкий В. В. Этимологический словарь германских языков / В. В. Левицкий. – Винница : Нова книга, 2010. – Т.1. – 610 с.
13. Лотман Ю. М. Семиосфера / Ю. М. Лотман. – СПб : «Искусство-СПб», 2001. – 704 с.
14. Маковский М.М. Этимологический словарь современного немецкого языка / М. М. Маковский. – М. : Азбуковник. – 2004. – 630 с.
15. Мізін К.І. Людина в дзеркалі компаративної фразеології : Монографія / К.І.Мізін. – Кременчук : ПП Щербатих О.В., 2011 – 448 с.
16. Нікульшина Т.М. Ирреальність у просторі можливих світів: утнолінгвальні особливості (на матеріалі англійської та української мов) : Монографія / Т.М. Нікульшина. – Донецьк : Східний видавничий дім, 2012. – 377 с.
17. Олді Г.Л. Розповіді очевидців або архів нагляду сімох / Генрі Лайон Олді. – К. : Грані-Т, 2008. – 160 с.
18. Слово о плъку игоревѣ, игоря, сына святъслава, внука ольгова // Злато слово. Век XII. – М. – 1986. – С. 27–75.
19. Фасмер М. Этимологический словарь русского языка / М. Фасмер; [пер. с нем. и доп. О.Н. Трубачева] : В 4-х т. – М. : Прогресс, 1964. – 1973.
20. Asprin R. Another fine myth / Robert Asprin. – N.Y. : Ace, 1987. – 200 p.
21. Beowulf. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www8.georgetown.edu/departments/medieval/labyrinth/library/oe/texts/a4.1.html>

22. Cad Goddeu. – [Електронний ресурс]. – режим доступу : http://www.celt.net.org.uk/texts/llyfr_taliesin/cad_goddeu_eng.html
23. Doro (WS) Warrior soul // Warrior soul. – 2006. – [електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.azlyrics.com/p/pesch.html>
24. Etymological Dictionary of Modern English / Ed. by D. Harper. [Electronic resource]. – access mode : <http://www.etymonline.com>
25. Hardy T. Selected poems / Tomas Hardy // An Introduction to Poetry. An Anthology of Poems. – [Louis Simpson]. – N.Y. : St. Martin's Press. – 1986. – P. 281-286.
26. Havamál. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://norse.ulver.com/edda/hava.html>
27. Jordan R. The Eye of the World / Robert Jordan. – NY : Macmillan, 1990. – 670 p.
28. Manowar: (DA) Dark Avenger // Battle Hymns. – 1982; (ED) Each Dawn I Die, (BD) Bridge of Death // Hail TO England. – 1984; (Oath) The Oath // Sign Of the Hammer. – 1984; (BW) Black Wind, Fire and Steel, (D) Defender, (HW) Holy War // Fighting the World. – 1987; (WF) Wheels of Fire // Metal Kings. – 1988; (Ach) Achilles, Agony, And Ecstasy (In Eight Parts), (SH) Spirit Horse Of The Cherokee, (PS) Power of My Sword, (RD) Ride the Dragon // Triumph Of Steel. – 1992. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.darklyrics.com/m/manowar.html>
29. McBain A. An Etymological Dictionary of the Gaelic Language / Alexander. A. McBain, LL.D. – Stirling : Eneas MacKay, 1911. – 426 p.
30. Rammstein (AA) Asche zu Asche, (DRG) Du riechst so gut // Herzeleid. – 1995; (Eif) Eifersucht // Sehnsucht. – 1997; (Zw) Zwitter, (FF) Feuer frei, (MHB) Mein Herz brennt // Mutter. – 2001; (RR) Reise, Reise // Reise, Reise. – 2004. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://herzeleid.com/en/lyrics/>
31. Rowling, J. K. Harry Potter and the Prisoner of Azkaban / J. K. Rowling. – N.Y. : Scholastic, 2001. – 436 p.
32. Rudnyc'kyj J.B. An Etymological dictionary of the Ukrainian language. – Ottawa: Ukrainian Mohylo-Mazepian Acedemy od Sciences; Ukrainian language association; University of Ottawa Press. – 1982.
33. Schandmaul (ZS) Zweite Seele, (Pr) Prinzessin // Anderswelt. – [no label], 2008. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.darklyrics.com/lyrics/schandmaul/wahrehelden.html#7>
34. Scorpions. Believe in Love // Savage amusement. – [no label], 1988. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.azlyrics.com/lyrics/scorpions/believeinlove.html>
35. Tolkien J.R.R. Silmarillion / J.R.R. Tolkien. – Boston; N.Y. : Houghton Mifflin Company, 1999. – 365 p.
36. Völuspá. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://norse.ulver.com/edda/voluspa.html>
37. Vulgate (Latin) // Internet Sacred Text Archive. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.sacred-texts.com/bib/vul/gen.htm>

Колесник А. С. В поисках ДУШИ и ДУХА: лингвосомиотический этюд

Аннотация. Лингвосомиотические и лингвокультурные особенности вербализаций концептов ДУХ и ДУША в языковых картинах мира европейских этносов анализируются в ключе теории мифологически ориентированного семиозиса.

Ключевые слова: код, знак, семиозис, семиосфера, система.

Kolesnyk O. In Search of SOUL and SPIRIT: a Linguo-semiotic Sketch

Summary. The article considers linguo-semiotic and linguo-cultural peculiarities of the SPIRIT and SOUL concepts' designations in Europeans' language worldviews. The corresponding language units are tackled in the framework of the myth-oriented semiosis theory.

Key words: code, sign, semiosis, semiosphere, system.